

ԿԱՐԻՆԵ ԽՈԴԻԿՅԱՆԻ «ՊԱՏՄՈՂԸ» ՊԱՏՄԿԱԾԱՇԱՐԸ*

ԼԻԱՆԱ ՕՀԱՆՅԱՆ

Բանալի բառեր՝ Կարինե Խոդիկյան, արձակ, սյուժե, պատմվածաշար, կին-տղամարդ փոխհարաբերություն, կենցաղ, կարծրատիպեր:

Ամփոփում

Արդի Հայ գրականության բազմաթեմա ու տարաբնույթ էջերում գրական և ստեղծագործական ուրույն ձեռագրով առանձնանում է արձակագիր, դրամատուրգ, հրապարակախոս և խմբագիր Կարինե Խոդիկյանը: Նրա «Պատմողը» պատմվածաշարում վերլուծական հետաքրքիր տեսանկյունից վեր են հանվում մեր օրերում ապրող ու արարող մարդկանց, մասնավորապես կնոջ ապրելակերպը, հոգեվիճակը, իրադարձային փոփոխություններին դիմակայելու և պայքարելու ձևերը: Ազատախոսությունը, մարդկային փոխհարաբերությունները, կարծրատիպերը, ինչպես նաև մարդուն առնչվող բազմաբնույթ ու ժամանակի հրամայական մի շարք հարցեր, մերօրյա իրական կյանքի ցավալի և վավերական փաստերով լի կողմեր գեղարվեստական նոր նկարագիր են ստանում հեղինակի ստեղծագործություններում: Կ. Խոդիկյանը պատմվածքներում «պատմողի» նրբանկատությամբ նկարագրում է նաև կին-տղամարդ փոխհարաբերությունը և սիրո դրսևորումները, որոնք ավելի արտահայտիչ, բնութագրական գծեր են տալիս կերպարներին: Նրա այս գործերում ընդհանրապես մարդն է, որի կերպարը կհետաքրքրի ցանկացած ազգի ընթերցողի:

Նախաբան

Կ. Խոդիկյանի ստեղծագործությունների հավաքական «Մեծ եռագրություն» եռհատորի 1-ին¹ և 2-րդ² գրքերն ընդգրկում են հեղինակի նախորդ ժողովածուներում տպագրված, նաև անտիպ թատերական խաղերը՝ արևուղի խաղերը, մենախաղերը, դրամատիկ ու դասական խաղերը: Ժողովածուի 3-րդ գրքում³ տեղ են գտել հեղինակի արձակ պատումային ստեղծագործությունները, որոնցում ևս կան լրացումներ:

* Ներկայացվել է 13. III. 2025 թ.: Հոգևածը տպագրության է երաշխավորել գիտական ղեկավար, բ. գ. դ., պրոֆեսոր, ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ Ա. Դուրխանյանը (15. III. 2025 թ.): Ընդունվել է տպագրության 27. III. 2025 թ.:

¹ Խ ո դ ի կ յ ա ն. 2013:

² Խ ո դ ի կ յ ա ն. 2015:

³ Խ ո դ ի կ յ ա ն. 2016: Արձանագրենք, որ արդեն իսկ տպագրված ստեղծագործությունների հետ առանձին ենթադրույն են կազմում 2000-ական թվականների քաղաքական իրադարձությունների պատմությունները (մանրամասն տե՛ս Օ հ ա ն - յ ա ն. 2018, 55–58):

«Մեծ եռագրություն» ժողովածուի 3-րդ գրքում ընդգրկված ստեղծագործությունները թեմատիկ և ժանրային առումով բազմաբովանդակ են. կան պատմվածքներ՝ վավերագիր, դեդեկտիվ, ժամանակի հրամայական ներկայացնող⁴: Դրանք գրվել են անկախության բովով անցած և արդեն իսկ ազատ ու անկախ Հայաստանի ժամանակաշրջանում՝ սկսած 1995 թ.: Կ. Խողիկյանը, եղնելով այս հատորյակում ընդգրկված պատմվածքների թեմատիկ ու ժամանակագրական ամբողջականացումից, այն բաժանել է 3 գլուխ-դիպաչարի՝ «Պատմողը», «Պատմություն», «Ժամանակ»: Գրականագետ Ա. Դոլուխանյանը, ով հիշյալ գիրք-հատորյակի՝ «Ամենադժվարը զգացածը բառի վերածելն է» գրախոսականի հեղինակն է, նկատում է. «Կարինե Խողիկյանի պատմվածքները տարաբնույթ են՝ գոյի խնդիրներ, սեր, տղամարդու և կնոջ կնճռոտ, երբեմն անլուծելի հարաբերություններ, հայրենիքը զգալու ունակություն, քաղաքացիական կեցվածք: ... Պատմվածքներում գրողի միտումը պարզ է՝ կյանքը հաղթելու է մահվանը, բարին՝ չարին»⁵:

«Պատմողը» պատմվածաչարի ընդհանուր բնութագիրը

Կ. Խողիկյանը, «Պատմողը» պատմվածաչարում ուղենիշ ունենալով իր ժամանակի կատարվող իրադարձությունները և մարդկանց, ստեղծագործություններում գեղարվեստորեն կերտել է դիմապատկերային կերպարներ, որոնք ապրում են մեր կողքին՝ երբեմն կարևոր դեր ունենալով շրջապատում և հասարակության մեջ, երբեմն էլ հակազդելով իրականությանը: Հեղինակի պատմվածքներն ունեն այնպիսի թեմատիկա և ոճ, որոնք դրվագային նկարագրություններում պարզորոշ ցույց են տալիս հերոսների ներքին հոգեկան աշխարհն ու աշխարհընկալումը: «Երկերում միանշանակ գերիշխում է մեկնաբանությունների բազմազանությունը»⁶,— այսպես է նկարագրել Խողիկյանի երկերը գրականագետ Գ. Գասպարյանը:

Ստեղծագործելով արձակ գրական ժանրերում՝ գրողը մեծ ու կարևոր տեղ է հատկացրել թե՛ տեսարանների, թե՛ պատկերների հետաքրքիր նկարագրական հանգուցալուծումներին, որոնք բնորոշ են ժամանակակից արձակին ու դրամատուրգիային, ինչպես նաև՝ «կյանքն անհեթեթ խաղի ձևով» կառուցմանը⁷:

Արձակագիրը հաճախ անդրադառնում է հասարակական, ներընտանեկան ու ներանձնային մի շարք խնդիրների, որոնք վերլուծության է ենթարկում և փորձում կերպար-անհատի տեսանկյունից ի հայտ եկած հարցերին տալ կոնկրետ անձնավորված, ամբողջականացված պատասխան. «Հատկանշական է, որ

⁴ Նշենք, որ այս պատմվածաչարում ընդգրկված ստեղծագործությունները հրատարակվել են հեղինակի նախորդ ժողովածու-գրքերում (տե՛ս Խողիկյան. 2001, Խողիկյան. 2004):

⁵ Գրախոսական այս վերնագիրը «քաղել է» արձակագրի «Յոթերորդ օրը» պատմվածքից (տե՛ս «Գրական թերթ» (Երևան), 16. VI. 2017):

⁶ Խողիկյան. 2011, 4:

⁷ Խողիկյան. 2013, 343: Ի դեպ, գրականագետ Ա. Ավանեսյանը «Նոր խաղին ընդառաջ կամ զգուշացե՛ք, խաղն սկսվում է (Կարինե Խողիկյանի թատերախաղերը)» նյութում տալիս է այս գրքում գետնից բերկերի գրական և գեղարվեստական ընդհանուր նկարագիրը (տե՛ս Խողիկյան. 2013, 342–350):

Կ. Խողիկյանի ստեղծագործությունը գալիս է կյանքի ճանաչողությունից և ծառայում է մարդուն⁸:

Կ. Խողիկյանը պատմվածքներում «էտյուդ», «Այլ կերպ լինել չէր կարող», «Խաղը» և այլն, ներկայացնում է մեր օրերում ապրող ու արարող մարդկանց, կնոջ ապրելակերպը, հոգեվիճակը, իրադարձային փոփոխություններին դիմակայելու և պայքարելու ձևերը, ազատախոհությունը, կարծրատիպերը, մարդուն առնչվող բազմաբնույթ ու ժամանակի հրամայական մի շարք հարցեր, մերօրյա իրական կյանքի ցավալի և վավերական փաստերով լի կողմեր: Գրողը պետք է կարողանար ստեղծել ժանրային այնպիսի առանձնահատուկ, կերպարային բնորոշ լուծումներ, որոնք իրենց դրամատիկ և հպանցիկ դրսևորումներով կարտացոլեն Խողիկյան-գրողի պատմվածքների բուն էությունը՝ տալով գեղարվեստական լուծումներ:

Պատմվածքներում Կ. Խողիկյանը վերլուծել և արձանագրել է կերպարային հոգեբանական խորը մոտեցումներ («Ուշացած խոստովանություն»), գոյության հարատև գաղափարներ («Յոթերորդ օրը», «Վերջին գնչուն», «Կտակը»)՝ համակողմանիորեն քննելով և ներկայացնելով ժամանակի սոցիալական ու բարոյական ներանձնային բարդ խնդիրները:

Խողիկյանական հերոսները մտացածին և արհեստական չեն, հասարակության լիիրավ անդամ են, ովքեր պայքարում են իրենց կյանքի համար ու ճակատագրի դեմ՝ չմոռանալով զգացմունքների և հասարակությունում իրենց դերի մասին: Նրանք երբեմն անանուն են, ինչից կարելի է եզրակացնել, որ ստեղծագործություններում ներկայացված իրադարձություններն ու իրողությունները համամարդկային են՝ պարզապես տարբեր ձևերով արտահայտված՝ ելնելով անձ-կերպարի բնույթից, միջավայրից, ներդնատանեկան վիճակից և այլն:

Հեղինակն այնպիսի գեղագիտությամբ ու նրբանկատորեն է պատմվածքներում նկարագրում կին-տղամարդ փոխհարաբերությունը («Ուշացած խոստովանություն», «Խաղը») և սիրո դրսևորումները, որոնք ավելի արտահայտիչ, բնութագրական գծեր են տալիս կերպարին: Այստեղ կինը հանդես է գալիս որպես տան, օջախի պահպան ու արարող, նաև՝ հավերժական սիրո արտահայտման նրբերանգներն իր մեջ կրող անհատ, տարաբնույթ իրավիճակներում (լինի դա կենցաղային կամ անձնական) ճիշտ և հաստատակամ լուծումներ գտնող, երբեմն էլ բնորոշ այլ հատկություններով⁹:

«Պատմողը» պատմվածաշարի վերլուծական նկարագիրը

Կ. Խողիկյանը պատմվածքների պատումային հանգուցալուծումները փորձում է տալ մի քանի տեսանկյունից՝ կենսապատում և կենցաղային նկարագիր ունեցող սյուժեին մոտենալով տարբեր կողմից, շղթայելով հինն ու նորը, ներկան և անցյալը: Նման առանցքային գիծ առկա է «Կտակը» պատմվածքում

⁸ Օ հ ա ն յ ա ն. 2018, 6:

⁹ Հարցազրույցներից մեկում Կ. Խողիկյանն անդրադարձել է նաև հայ կնոջ կերպարի առանձնահատկություններին. «Ամեն կին ինքն է ստեղծում իր խորհրդավորության շղարշը (եթե, իհարկե, կարողանում է): Մեկի մոտ խոնարհումով, մինչդեռ մյուսի աչքերին վազբների փայլն է նրա հմայքի գրավականը ... Ընդհանուր դեղատոմս չկա: Թեև մի խորհուրդ տալ կարող եմ. կարողացե՛ք լուել, երբ խոսում է տղամարդը ... Պետք է՛ հատուկ դեր ու տեղ հատկացնել կնոջն ու տղամարդուն: Բնությունն արդեն այդ տարաբաժանումն արել է. Կինը՝ մայր ու տան կրակ պահող, տղամարդը՝ հայր ու «մամոնտի» որսորդ» [տե՛ս «Զարուհի» (Երևան), 2002, № 17, 3]:

(1997 թ.)¹⁰: Խողիկյանը փորձել է սյուժետային պատումի երկու դիտանկյունից գեղարվեստորեն ներկայացնել Հերոսուհու՝ Շուշանիկի կերպարի առանցքային և պարզ կերպարը, որին լրացնում են հարազատ-բարեկամները՝ իրենց խոսակցություններով, պահվածքով էլ ավելի հուզումնառատ դարձնելով իրավիճակի ցավալի կողմը: Հերոսուհին 1-ին պատումում արդեն հաշտվել է իր կյանքի ավարտի հետ, որի անկողնու կողքին լացակուժած հավաքվել են «քույր-եղբայրները, տեղը-տալերն ու էլի հարազատներ», որոնց նա սաստում է «լաց-կոծ չլսե՛մ»: Իսկ 2-րդում Խողիկյանը ներկայացնում է նաև այդ ծանր իրավիճակից դուրս գալու ճանապարհը՝ բուժմանն ուղղված նպատակային ընթացքը, Շուշանիկի՝ ամուսնուն երեխայի պես սաստելը. «Վաղը երկրորդ կնիկդ կգա ու զարմացած վեր կքաշի փետրած հոնքերը՝ առաջին կնիկդ (Շուշանիկը— Լ. Օ.) էդքան բանն է՞լ չի սովորեցրել»¹¹: Պետք է նշել, որ բազմամարդ տեսարանում հիմնական ալյոթի եկած և գոտեպնդող հավաքվածների հուզմունքով լի, ցավազին պահը շատ պատկերավոր բնական նկարագիր ունի Խողիկյանի գրչի ներքո՝ ներառյալ կենցաղային դրամատիկ և հուզումնառատ պատկերները:

Դիպաշարային պատմվածքներից է «Վերջին գնչուն» (1997 թ.)¹², որը 2002 թ. հեղինակը դարձրել է պիես¹³ ելնելով ստեղծագործության սյուժետային ուրվագծից և գլխավոր հերոսի՝ քառասունամյա կոշկակար Արամի կերպարային դրսևորումներից: Պատմվածքը սկսվում է վերջինիս բարկացած և հուսալքված հիշողություններով, թե ինչպես մնաց անուսում (քանի որ ավարտել էր ութերորդ դասարանը միայն), ապա դարձավ կոշկակար, և քրոջ որդու՝ Տիգրանի հետ բանավիճային երկխոսություններով, որի «մտքում թատերական ինստիտուտի ընդունելության ամենադժվար քննությունը հանձնել ու մայրաքաղաքի ամենագեղեցիկ աղջկա հետ սրճարանի կենսաճանապարհին էր ...»¹⁴: Առօրյա կյանքի դժվարին հոգսերից ընկրկելով՝ Արամը վերջապես բարձրաձայնում է. «Ի՞նչ է իմ ուզածը՝ աշխարհ տեսնել, գոնե մի քիչ ...»¹⁵, անգամ ակնարկում, որ կցանկանա դառնալ գնչու՝ հավելելով. «Բայց ես գնալու եմ ... աչքս ուր կտրի ... ուր որ հասնեմ ...»¹⁶: «Ձանձրացած միապաղաղ կյանքի տաղտուկից և հեռավոր երազանքների ձգողական ուժին ենթարկվելով՝ կոշկակար Արամը փորձում է ակամա գնչու դառնալ ու երկրներ տեսնել: Սակայն նրա արկածը տևում է ընդամենը 3 օր. նա տուն է վերադառնում և շարունակում իր նստակյաց ու միապաղաղ աշխատանքը՝ վերստին դառնալով նույն ազնիվ աշխատավորն ու օրինավոր հայրն ու ամուսինը»¹⁷,— նկատել է գրականագետը: Արամի կերպարին ավելի արտահայտիչ երանգներ են տալիս կնոջ, որդու, քրոջ փնտրտուքները և անուր խոսակցությունները. վերջինս հուսադրում է եղբոր որդուն. «Պապադ տղամարդ է, տղաս, իսկ տղամարդը մեկ-մեկ տնից պիտի գնա: Նա չի

¹⁰ Խողիկյան, 2016, 16–25:

¹¹ Խողիկյան, 2016, էջ 20:

¹² Խողիկյան, 2016, 35–54:

¹³ Խողիկյան, 2003, 57–83: «Վերջին գնչուն» պիեսի առաջնախաղի իրավունքը պատկանում է «Նորք» թատրոնին [այդ մասին տե՛ս «Առավոտ» (Երևան), 27. III. 2003]:

¹⁴ Խողիկյան, 2016, 35:

¹⁵ Խողիկյան, 2016, 41:

¹⁶ Խողիկյան, 2016, 43:

¹⁷ «Գրական թերթ», 16. VI. 2017:

փախել, ձեզնից ո՞ւր պիտի փախչի, աշխարհից շատ սիրում է քեզ, քրոջդ, մամայիդ ... Գնացել է՝ կգա ...»¹⁸:

Տղամարդու և կնոջ բնությունից եկող համակեցության ու փոխլրացման անհատականությունների մասին են Կ. Խողիկյանի «Ուշացած խոստովանություն» (1995 թ.)¹⁹, «Էտյուդ» (1996 թ.)²⁰, «Այլ կերպ լինել չէր կարող» (1998 թ.)²¹, «Յոթերորդ օրը» (2000 թ.)²², «Խաղը» (2002 թ.)²³, «Դու պիտի ապրես, Փոքրիկ» (2003 թ.)²⁴ պատմվածքները, որոնց հերոսները տարիքային տարբեր խմբեր են ներկայացնում՝ շեշտադրելով այդ խմբի առանձնահատկությունների թույլ և ուժեղ կողմերը, որոնք էլ գեղարվեստական նկարագիր են ստանում հեղինակի կողմից: Եթե «Ուշացած խոստովանություն» պատմվածքում հերոսուհին 13-ամյա գարուններ ապրած, գերազանցությամբ սովորող դեռատի աղջիկ է, ով սիրահարվում է իրեն հասակակից մի «խենթ ու խելառ տղայի», որն «առատորեն «երկուսներ» է ստանում», բայց նաև՝ «դատասելով» ֆրանսիական շանսոններ երգում, ապա վերոնշյալ մյուս պատմվածքներում արդեն հանդես են գալիս կյանքի դժվարին և հանելուկներով լի ճանապարհներով անցած կերպարներ, որոնք և՛ ձգտում են միմյանց, և՛ պայքարում: «Այս սերը պատանական է, և կոնկրետ լինելով հանդերձ, վերացական: Սերը միայն արտաքինի ներգործող ուժի մեջ է, և թեպետ այն հետագա շարունակություն չի ունենալու, բայց հիշվելու է ընդմիջ: Հետագայում կին դարձած աղջիկը սիրով է հիշելու իր առաջին սիրո մասին, և այն դառնալու է «Ուշացած խոստովանություն» գեղեցիկ հենց նրանով, որ մնացել է օդի մեջ և չի իջել կենցաղի ոլորտը»²⁵: «Ինչո՞ւ կինը դահճից ավելի անողոք է դառնում, երբ թվում է, թե պարտվում է վերջնականապես»²⁶, — այսպիսի հարցում-միտք է բարձրաձայնում «Էտյուդ» պատմվածքի հերոս տղամարդը, բայց նաև հավելում: «Հեքիաթ չգիտեմ, — ասաց Տղամարդը: — Իմացածս հեքիաթ չէ: Ծիծաղելի ու խղճուկ պատմություն է: Թե ինչպես երկու օտար մարդ հանկարծ հանդիպում են ու դառնում ամենահարազատ երկուսը»²⁷:

«Այլ կերպ լինել չէր կարող» ստեղծագործությունում հեղինակ-հերոսուհին պատմում է, թե ինչպես ամենօրյա ջղաճիգ շրջապատույթի մեջ եղավ այն, ինչը

¹⁸ Խողիկյան Կ. 2016, 44:

¹⁹ Խողիկյան Կ. 2016, 5–9:

²⁰ Խողիկյան Կ. 2016, 10–15:

²¹ Խողիկյան Կ. 2016, 54–61:

²² Խողիկյան Կ. 2016, 62–75:

²³ Խողիկյան Կ. 2016, 76–82:

²⁴ Խողիկյան Կ. 2016, 83–92:

²⁵ «Գրական թերթ», 16. VI. 2017:

²⁶ Խողիկյան Կ. 2016, 10:

²⁷ Խողիկյան Կ. 2016, 14–15: Այս պատմվածք կնոջ և տղամարդու՝ դեռևս Ա-դամից ու Եվայից եկող հավերժ միմյանց հասկանալու և ընդդիմանալու ներանձնային պայքարի մասին է, որի տրամաբանական ամբողջությունը կյանքի գիտն է՝ մեկմեկու սխալները, առավելությունները դիտարկելով, երբեմն՝ քննադատելով, բայց, վերջիվերջո, ներելով, քանի որ՝ «Այր ու կին՝ մեկ մարմին» (այս իրողությունը, կարելի է ասել, աստվածաշնչյան նախասկիզբ ունի, որն իր դրսևորումն է գտել թե՛ համաշխարհային գրականության մեջ, թե՛ արվեստում):

չէր կարող լինել. հերոսները հանդիպեցին բախտի քմահաճությամբ, մտերմացան՝ լի երբեմն հաճելի, երբեմն վախեցնող զգացողություններով: Սակայն այդ սիրային պատմությունը նովելային դրամատիկ ավարտ է ունենում: «Ես չարունակում եմ ապրել, որովհետև նա ասաց, որ թեկուզ մեռած՝ կվերադառնա: Ու ես գիտեմ, որ նա ինչ-որ տեղ՝ մոտերքում է, իմ կողքին ...»²⁸, – խորհում է հերոսուհին:

«Յոթերորդ օրը» պատմվածքում²⁹ ազատախոհ և անանուն Նե-ն հանդիպում է իր երազած տղամարդուն՝ Նա-ին. դա խողիկյանը ներկայացրել է որպես հոգու և մարմնի ներդաշնակության հաղթանակ. «Ասում են, մարդու սիրտը վեց օր աշխատում է նորմալ, յոթերորդ օրը զարկերը դանդաղում են՝ սիրտը հանգստանում է»³⁰:

Խողիկյանական հետաքրքիր ու կերպարային համեմատական մոտեցումներ և լուծումներ են տրվում կին-տղամարդ հարաբերությանը «խաղը» վերնագրով պատմվածքում. «Տղամարդը չզգաց՝ երբ կնոջ պատմության բառերը իրար վրա դարավեցին ու բաժանող պատ դարձան: Իսկապես չլսեց, ինչպես նրա ձայնը՝ սկզբում լարված, հետո՝ թրթռացող՝ աննկատ հեռացավ, դժգունեց ու օտարացավ»³¹: Իսկ «Դու պիտի ապրես, Փոքրիկս» վերնագրով պատմվածքում, որը դրվագային-սերիալային հատվածներով է կառուցված, գլխավոր հերոսը՝ երեսուներկու տարի ամուսնացած տղամարդը, պատմում է, թե ինչպես ինքը՝ «կանանց ամեն տեսակի գուրգուրանքներից շփացած, համարյա կյանքի մայրամուտին հասած տղամարդ», սիրահարվում է փողոցի հակառակ մայթին կանգնածին՝ Փոքրիկին. «Մեր հայացքները խաչվեցին ակնթարթի մեջ ու բաժանվեցին»³²:

«Տարվա այդ եղանակը» (1997 թ.)³³ պատմվածքում Խողիկյանը հետաքրքիր բնորոշումով ներկայացնում է «պետի» երկու սիրուհիների բանվեճն ու կոխվր սրճարանում, որին ականատես են լինում աշխատողները՝ կարծելով, թե «մոր և աղջկա» վիճաբանություն է սովորական դարձած «տարվա այդ եղանակին»:
«Սակայն երկուսի հոգեբանական ելակետը նույնն է. նրանք սոսկ սիրուհի են, երկրորդված և այս դեպքում արդեն տարբեր սերունդներ, հանդգնություն ու համեստություն, սև թե սպիտակ, նույնանում են»³⁴, – գրում է Ա. Ավանեսյանը:

Խողիկյանն արձակի յուրահատուկ գեղագիտական լուծումներով և սյուժեի կառուցման ժամանակազրոհներն նոր մոտեցմամբ է գրել «Փոխատեղում» (2014 թ.) պատմվածք³⁵, որով էլ ամփոփվում է խնդրո առարկա պատմվածաչարը: Ստեղծագործությունում գործողությունների սյուժետային հերթագայություն

²⁸ Խ ո դ ի կ յ ա ն. 2016, 61:

²⁹ Հեղինակը հարցազրույցներից մեկում խոստովանել է, որ այս պատմվածքն իր համար շրջադարձային է եղել. «Ես առաջին անգամ զգացի՝ ինչ է նշանակում ազատ լինել հոգով, քո ներքին աշխարհով, քո գրչով» [տե՛ս «Իրավունք de facto» (Երևան), 26. V–28. V. 2009]:

³⁰ Խ ո դ ի կ յ ա ն. 2016, 75:

³¹ Խ ո դ ի կ յ ա ն. 2016, 82:

³² Խ ո դ ի կ յ ա ն. 2016, 83:

³³ Խ ո դ ի կ յ ա ն. 2016, 26–34:

³⁴ Խ ո դ ի կ յ ա ն. 2016, 283:

³⁵ Խ ո դ ի կ յ ա ն. 2016, 93–104:

այսպես է. նախ՝ պատկերազրվում է արդեն իսկ կատարված իրադարձությունը, որից հետո մանրամասնորեն ներկայացնում է մինչ այդ եղածը: Պատմվածքի ճարտարապետ հերոսն առօրյա տաղտկությունը լցնում է իր «Գորշուկի» (հերոսի բառերով՝ նաև «Հրեշիկի» կամ «Հրեշտակի») հետ ծանոթությամբ և այս բնութագրման համար նա բացատրություն ունի. «... գիտեր, թե վերջնարդյունքում ինչ է դառնում կինը իրեն ցանկացող տղամարդու համար»³⁶: Այս ստեղծագործությունում կան խորհրդանշական իրողություններ և գույն (դա դեղին գույնն է), որոնք, կարծես, նոր շունչ և գեղարվեստականություն են փոխանցում գլխավոր հերոս-կերպարին:

Եզրակացություն

«Պատմողը» պատմվածաշարում Կ. Խողիկյանն անդրադարձել է մարդու, ներընտանեկան և հասարակական մի շարք խնդիրների՝ փորձելով դրանց տալ գեղարվեստական, համոզիչ հանգուցալուծումներ: Ստեղծագործությունները հիմնականում արտացոլում են սոցիալական և համամարդկային թեմաներ, կին-տղամարդ փոխհարաբերությունների առանձնահատկություններ, ժամանակի բարդ իրավիճակներ և այլն: Հեղինակն արձակի փոքր ժանրով ներկայացրել է ամբողջական դրամատիկ կերպարներ ու միջավայր ստեղծել, որտեղ յուրաքանչյուրն ապրում է իր կյանքի ճակատագրական դրաման, ինչպես նաև համոզիչ կերպով ընթերցողին է փոխանցել մարդու ինքնության առեղծվածը:

Կ. Խողիկյանի ստեղծագործություններն իրենց արդիականությունը գեղարվեստական նոր մոտեցում ու նոր խոսք են արդի հայ գրականությունում:

Լիանա Օհանյան – ՊԲՀ-ի պատասխանատու քարտուղար: Գիտական հետաքրքրությունները՝ արդի հայ գրականություն: Հեղինակ է 1 մենագրության և 8 հոդվածի: ORCID:0009-0002-0099-9670. liana83ok@gmail.com.

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

- «Առավոտ» (Երևան), 27. III. 2003:
 «Իրավունք de facto» (Երևան), 26. V– 28. V. 2009:
 Դոլուխանյան Ա. Ամենադժվարը զգացածը բառի վերածելն է. – «Գրական թերթ» (Երևան), 16. VI. 2017:
 Խողիկյան Կ. 2001, Մեռյալ սիրո փողոցը, Երևան, «Ապոլոն» հրատ., 188 էջ:
 Խողիկյան Կ. Գրում եմ ինձ տրված մեկ կյանքում մի քանի կյանք խաղալու համար. – «Ջարուհի» (Երևան), 2002, № 17, էջ 3:
 Խողիկյան Կ. 2003, Երկու պիես, Երևան, «Վան Արյան» հրատ., 84 էջ:
 Խողիկյան Կ. 2004, Խաղի ժամանակը, Երևան, «ՀԳՄ» հրատ., 183 էջ:
 Խողիկյան Կ. 2011, Իմ դասականները, Երևան, հեղ. հրատ., 184 էջ + 4 էջ ներդիր:
 Խողիկյան Կ. 2013, Մեծ եռագրություն: Թատերախաղեր, գիրք 1, Երևան, «ՎՄՎ-Պրինտ» հրատ., 352 էջ:

³⁶ Խ ո դ ի կ յ ա ն. 2016, 100:

Խողիկյան Կ. 2015, Մեծ եռագրություն: Թատերախաղեր, գիրք 2, Երևան, «ՎՄՎ-Պրինտ» հրատ., 408 էջ:

Խողիկյան Կ. 2016, Մեծ եռագրություն: Արձակ, գիրք 3, Երևան, «Արմավ» հրատ., 288 էջ:

Օհանյան Լ. 2018, Կարինե Խողիկյանի ստեղծագործական աշխարհը, Երևան, հեղ. հրատ., 111 էջ:

REFERENCES

«Aravot» (Yerevan), 27. III. 2003 (In Armenian).

Dolukhanyan A. Amenadzhvary zgats'atsy bari veratseln e. – «Grakan t'ert'» (Yerevan), 16. VI. 2017 (In Armenian).

«Iravunk' de facto» (Yerevan), 26. V–28. V. 2009:

Khodikyan K. 2001, Meryal siro p'voghots'y, Yerevan, «Apolon» hrat., 188 ej (In Armenian).

Khodikyan K. Grum yem indz trvats mek kyank'um mi k'ani kyank' khaghalu hamar.– «Zaruhi» (Yerevan), 2002, № 17, ej 3 (In Armenian).

Khodikyan K. 2003, Yerku piyes, Yerevan, «Van Aryan» hrat., 84 ej (In Armenian).

Khodikyan K. 2004, Khaghi zhamanaky, Yerevan, «HGM» hrat., 183 ej (In Armenian).

Khodikyan K. 2011, Im dasakannery, Yerevan, hegh. hrat., 184 ej + 4 ej nerdir (In Armenian).

Khodikyan K. 2013, Mets yeragrut'yun: T'aterakhagher, girk' 1, Yerevan, «VMV-Print» hrat., 352 ej (In Armenian).

Khodikyan K. 2015, Mets yeragrut'yun: T'aterakhagher, girk' 2, Yerevan, «VMV-Print» hrat., 408 ej (In Armenian).

Khodikyan K. 2016, Mets yeragrut'yun: Ardzak, girk' 3, Yerevan, «Arnav» hrat., 288 ej (In Armenian).

Ohanyan L. 2018, Karine Khodikyani steghsagortsakan ashkharhy, Yerevan, Hekh. hrat., 111 ej (In Armenian).

ЦИКЛ РАССКАЗОВ КАРИНЕ ХОДИКЯН «РАССКАЗЧИК»

ЛИАНА ОГАНЯН

Резюме

Ключевые слова: Карине Ходикян, проза, сюжет, цикл рассказов, взаимоотношения мужчина-женщина, быт, стереотипы.

В современной армянской литературе, характеризующейся богатством тем и разнообразием сюжетов, своим оригинальным творческим почерком выделяется прозаик, драматург, публицист и редактор Карине Ходикян. В

Филологический журнал • Историко-филологический журнал • Historical and Philological Journal • 2025 № 1

SERIES OF STORIES BY KARINE KHODIKYAN “THE STORYTELLER”

Summary

Karine Khodikyan- a prosaic, dramatist, publicist and editor- stands out with her original creative writing in the modern Armenian literature characterized by richness of topics and variety of plots. Her series of stories, entitled “The Storyteller”, presents characters of our contemporaries, in particular of women with their way of life, phsycological state, forms of struggle and opposition to the changing circumstances. Freethinking, human relations, stereotypes, as well as the challenges of time referring to the individuum, unsolved problems and documental facts of the contemporary life and reality take a new artistic form and embodiment in the writings of K. Khodikyan. The writer with subtle observation, characteristic to a “storyteller”, describes relationship between a man and a woman through the prism of love that gives the images greater expressiveness and distinctness.

Liana Ohanyan – Executive Editor of the “Historical and Philological Journal” of NAS RA. Scientific interests: modern Armenian literature. Author of 1 monograph and 8 articles. ORCID:0009-0002-0099-9670. liana83ok@gmail.com